

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Melkveehouderij Klaverkoe te Winkel, gemeente Hollands Kroon

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

29 januari 2013 / rapportnummer 2728-34

1. Hoofdpunten voor het MER

De firma Klaverkoe is voornemens haar melkrundveehouderij aan de Langereis 6 te Winkel (gemeente Hollands Kroon) te wijzigen en uit te breiden. De uitbreiding heeft betrekking op de bouw van twee nieuwe stallen, waarbij enkele bestaande stallen worden gesloopt. Ook zal een nieuwe ontsluiting worden gerealiseerd. In de "Notitie reikwijdte en detailniveau plan-MER Melkveehouderij Klaverkoe" van 29 oktober 2012 (verder te noemen "Notitie R&D") is aangegeven dat deze melkrundveehouderij wordt gewijzigd en uitgebreid van een bedrijf met 399 melkkoeien en 35 stuks jongvee naar een bedrijf met 753 melkkoeien en 50 stuks jongvee.

Om de uitbreiding van het bedrijf mogelijk te maken moet het bestemmingsvlak worden vergroot en dient in verband daarmee het bestemmingsplan gewijzigd te worden. Voor de besluitvorming over de aanvraag van de bestemmingsplanwijziging wordt een plan-m.e.r-procedure doorlopen.

In dit advies over reikwijdte en detailniveau geeft Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ aan welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER voldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als in ieder geval de volgende informatie is opgenomen:

- een duidelijke omschrijving van de referentiesituatie met daarbij een chronologisch overzicht van relevante besluitvorming en (lopende) procedures
- een duidelijke omschrijving van het voornemen, een onderbouwing van de in beschouwing te nemen locatie- en uitvoeringsalternatieven en/of een onderbouwing waarom deze buiten beschouwing kunnen blijven;
- een onderbouwing van de maximale mogelijkheden van de bestemmingsplanwijziging en de daarbij horende milieueffecten;
- de gevolgen van het voornemen voor kwetsbare natuur, zoals de Natura 2000-gebieden en de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (EHS), met name de effecten door de toekomstige emissie en depositie van verzurende en vermestende stoffen door het bedrijf;
- de geluidsemissie van het bedrijf en de gevolgen voor de geluidsgevoelige objecten in de omgeving;
- de fijn stofemissie van het bedrijf en de bijdrage ervan aan de fijn stofconcentratie in de directe omgeving;
- de gevolgen van het voornemen voor de waterhuishouding ter plaatse.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal moeten in ieder geval kwetsbare natuurgebieden en gevoelige

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

- objecten voor geur, geluid en fijn stof aangegeven zijn. Geef ook helder topografische namen en de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

2. Achtergronden

2.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan beschreven in de Notitie R&D. Deze kunnen overgenomen worden in het MER.

Voor de wijziging en uitbreiding heeft het bevoegd gezag, thans het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hollands Kroon, in 2008 een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer verleend. Omdat de bouwvergunning nog niet is verleend is deze vergunning nog niet in werking getreden. In 2011 is een veranderingsvergunning verleend voor het uitbreiden van de veestapel in de bestaande gebouwen. Deze vergunning is onherroepelijk en in werking getreden. Tijdens het bezoek van de Commissie aan de locatie op 3 januari 2013 werd door initiatiefnemer desgevraagd aangegeven dat voor de voorgenomen wijziging en uitbreiding een nieuwe omgevingsvergunning zal worden aangevraagd, waarbij onder meer rekening wordt gehouden met de meest recente inzichten op het gebied van emissie-arme huisvesting. Dit dient in het MER te worden aangegeven.

Er is niet gekozen voor een gecombineerde plan- en project-MER.

De Notitie R&D bevat enige informatie over de verleende omgevingsvergunningen en een melding op grond van de Wet milieubeheer (Wm) vanaf 2008. Ter onderbouwing van de beoordeling van de vergunde rechten moet in het MER meer in detail en stapsgewijs worden aangegeven hoe deze vergunde rechten zich in de loop der jaren hebben ontwikkeld, waarbij ten behoeve van de beoordeling van de gevolgen voor natuurgebieden ook de vergunde bedrijfssituatie van vóór 2005, afhankelijk van de aanwijzing van de gebieden, moet worden beschreven.

2.2 Wettelijk kader en beleidskader

De Notitie R&D geeft voor de relevante milieuaspecten en ruimtelijke aspecten voldoende informatie over het wettelijk kader en het beleidskader. Dit kan worden overgenomen in het MER. Eventuele toekomstige wijzigingen in wet- en regelgeving dienen hierbij betrokken te worden.

2.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de aanpassing van het bestemmingsplan. De Commissie adviseert in het MER op te nemen welke andere toestemmingen nodig zijn voor de realisatie van het voornemen.

Denk hierbij aan de (wijziging van de) omgevingsvergunning, maar ook aan bijvoorbeeld een toestemming op grond van de Flora- en faunawet, op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, of op grond van de Waterwet.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Inleiding

Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven² moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu.

Geef een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin te beschermen objecten en (ecologisch) gevoelige gebieden opgenomen zijn.

Geef de relatie aan van het onderhavige bedrijf met overige bedrijven van initiatiefnemer in de omgeving, zoals Klaverkaas en Klavergeit.

3.2 Voornemen

In het MER moeten de consequenties en randvoorwaarden die voortkomen uit het wettelijk kader en het beleidskader voor het voornemen worden uitgewerkt. Geef bijvoorbeeld aan of mestverwerking of een windturbine is toegestaan of uitgesloten.

Ga bij de beschrijving van het voornemen systematisch in op:

- het aantal te realiseren dierplaatsen en het aantal te houden dieren. Geef hierbij aan welk deel van het jongvee hier wordt gehuisvest, en welk deel elders verblijft;
- de specifieke aard van de melkveehouderij op dit bedrijf en de gevolgen daarvan voor de bedrijfsvoering (zoals biologische veehouderij, weidegang, voeropslag, mest);
- de uitvoering van het voornemen per diercategorie inclusief beschikbare oppervlakten per dier, waar nodig rekening houdend met de vereisten in de stalbeschrijving van het toegepaste stalsysteem, vigerende welzijnswetgeving en het gekozen voersysteem;
- de stallen, inrichting en installaties door middel van een duidelijke tekening, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. Ga in op de combinatie/verdeling van twee of meerdere stalsystemen binnen één verblijf (indien uitgevoerd in het voornemen). In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden, alsmede het BWL⁻³ of Groen Label-nummer. Geef daarbij aan uit welke regeling het Rav-nummer komt;
- de wijze waarop de dieren worden gevoerd met aandacht voor de verschillende voedercomponenten;
- verdere onderdelen van het voornemen voor zover relevant voor de milieueffecten, zoals voederopslag en mestopslag;

² De Commissie wijst erop dat het sinds 1 juli 2010 (inwerkingtreding Wet modernisering m.e.r.) geen wettelijk inhoudsvereiste meer is om een meest milieuvriendelijk alternatief op te nemen in het MER. Wel dienen nog steeds alle redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven beschreven te worden, waaronder milieuvriendelijke alternatieven.

³ Meer informatie over de BWL-nummers staat in de toelichting van RAV van 25 september 2006, nr. BWL/2006310778 (stcrt. 24 oktober 2006).

- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten ten behoeve van de bepaling van de geur- geluid- en stikstofbelasting van de omgeving.

3.3 Referentiesituatie

Algemeen

Geef een beschrijving van de referentiesituatie waarmee het voornemen en de alternatieven worden vergeleken. De referentiesituatie bestaat uit de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling.

Onder de autonome ontwikkeling wordt de toekomstige ontwikkeling van het milieu verstaan, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Deze toekomstige milieusituatie bestaat uit de ontwikkeling van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten in het studiegebied waarover al is besloten. Belangrijke onzekere ontwikkelingen kunnen eventueel worden meegenomen door middel van een scenario.

Gebruik voor de referentiesituatie de vergunde situatie voor zover deze volledig is gerealiseerd. Latente vergunningsruimte en/of illegale activiteiten behoren niet bij de referentiesituatie maar bij het voornemen. Ga er hierbij van uit dat de uitvoering voldoet aan (toekomstige) regelgeving, bijvoorbeeld dat ten minste de best beschikbare technieken worden toegepast.

3.4 Alternatieven

In de R&D-notitie wordt voorgesteld de te beschrijven alternatieven te beperken tot twee scenario's van het voorkeursalternatief: de maximale invulling van het bouwvlak en de door initiatiefnemer gewenste invulling. De Commissie adviseert om duidelijk te onderbouwen waarom alleen deze twee alternatieven worden beschouwd. Mede naar aanleiding van de ingediende zienswijze adviseert de Commissie om voldoende te motiveren waarom geen (redelijkerwijs mogelijke) locatie- of erfinrichtingsalternatieven betrokken worden in het MER. Indien toch 'redelijkerwijs mogelijke' alternatieven denkbaar zijn, dan adviseert de Commissie om deze in het MER te betrekken.

Per alternatief dient vervolgens aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuze ten grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, vergunbaarheid, overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Geef aan of de verschillende alternatieven kunnen voldoen aan de eisen van vigerende wet- en regelgeving. Een belangrijke eis uit de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is dat de beste beschikbare technieken (BBT)⁴ worden toegepast. Gebruik bij het bepalen van de

⁴ Dit begrip is opgenomen in artikel 2.14 lid 3 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. In de praktijk wordt ook wel de Engelse term 'BAT' ('best available techniques') gebruikt. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Besluit omgevingsrecht (Bor), artikel 5.4 .

BBT de informatiedocumenten over BBT, zoals opgenomen in de bijlage van de Regeling aanwijzing BBT-documenten (BREF⁵) als hulpmiddel. Het kan vereist zijn om verder te gaan dan BBT, wanneer bijvoorbeeld uit de omgevingstoets⁶ blijkt dat lokale kenmerken dit vereisen, of wanneer er een minimalisatieplicht bestaat. Beoordeel in het MER of dit aan de orde is. Werk, indien dat het geval is, in het MER uit hoe voldaan kan worden aan deze extra vereisten. Ga hierbij ook goed onderbouwd in op de keuze voor gedeeltelijke weidegang of geen weidegang, en de effecten van die keuze.

In verband met de besluitvorming over de bestemmingsplanwijziging moet in ieder geval een alternatief worden beschreven dat uit gaat van de maximale mogelijkheden van het plan. In de Notitie R&D wordt volstaan met een beschrijving van het voorkeursalternatief. Gelet op de ruimte binnen het bouwvlak, de voorgenenen bebouwingsoppervlakte en de al aanwezige bebouwing biedt het bestemmingsplan meer uitbreidingsruimte dan waar bij het voorkeursalternatief van wordt uitgegaan.

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven. Dit geeft meer inzicht in de haalbaarheid van de alternatieven.

3.5 Saldering

Tijdens het locatiebezoek werd aangegeven dat binnenkort zou worden gestart met het aanvragen van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 en de daarbij behorende analyse van de invloed op een nabijgelegen Natura 2000-gebied. Daarbij zal rekening worden gehouden met een saldering van ammoniakdepositie via het opkopen van emissierechten. Dit bleek echter nog niet te zijn vastgelegd.

Als de initiatiefnemer gebruik wil maken van saldering, dient per beschermd gebied inzichtelijk gemaakt te worden:

- welke positieve effecten het opkopen/verplaatsen van 'dierrechten' en/of 'ammoniakrechten' heeft en waar deze positieve effecten optreden in het natuurgebied;
- waar de negatieve effecten van de nieuwe inrichting optreden in het natuurgebied;
- waar er per saldo positieve of negatieve effecten zijn te verwachten in het natuurgebied;
- op welke wijze de saldering is geborgd.

⁵ Deze BREF (Best available technology reference document) is een hulpmiddel om de best beschikbare techniek te bepalen.

⁶ Bij de bepaling van BBT dienen de technische kenmerken, de geografische ligging van de installatie en de plaatselijke milieuomstandigheden in acht te worden genomen. Dit wordt de omgevingstoets genoemd.

4. Milieuaspecten

4.1 Algemene opmerkingen

Doel van de vergelijking van alternatieven op milieuaspecten is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op verzurende en vermestende stoffen, geur, fijn stof, geluid en water. Breng daarbij niet alleen de effecten in beeld van de stallen, maar ook van de nevenactiviteiten, zoals transport van melk, mest en voer. Ga in op de stoffen zoals genoemd in de Nederlandse emissierichtlijn lucht (NeR) en de lucht-kwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer.

Voor de overige effecten is een kwalitatieve beschrijving voldoende.

4.2 Natuur, vermessing en verzuring

Algemeen

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de voorgenomen activiteit kan hebben voor de natuur. Beschrijf of er naast de natuur met een beschermde status (zie hieronder gebiedsbescherming en soortenbescherming) ook andere waardevolle natuur voorkomt in de nabijheid van het bedrijf. Geef aan of het bedrijf naast de effecten op de natuur door verzurende en vermestende emissies⁷ nog andere effecten kan hebben, zoals verstoring of verdroging.

Gebiedsbescherming

In het MER moet aangegeven worden waar voor vermessing en verzuring gevoelige gebieden liggen en wat de afstand tot het bedrijf is. Gebruik hiertoe duidelijk kaartmateriaal. Geef aan welke beschermde status de gebieden hebben (bijvoorbeeld Natura 2000-gebied, Wav-gebied, Ecologische Hoofdstructuur of Beschermd Natuurmonument). Geef aan wat de huidige en toekomstige emissies van het bedrijf zijn, inclusief de nevenactiviteiten. Betrek hierbij de toetsingsdata uit de Natuurbeschermingswet.

Geef vervolgens per gebied aan:

- de (instandhoudings)doelstellingen;
- de kritische depositiewaarden van gevoelige habitattypen voor stikstof⁸;
- de heersende achtergrondconcentratie van stikstof;

⁷ De belangrijkste verzurende en vermestende stoffen zijn Ammoniak (NH₃), Stikstofoxiden (NO_x) en Zwaveldioxide (SO₂). Stikstofverbindingen hebben een vermestende werking. Voor verzuring geldt dat 1 mol zwaveldioxide 2 mol zuur levert en 1 mol stikstofoxiden of ammoniak 1 mol zuur levert.

⁸ Voor de kritische depositiewaarden voor de EHS zie: D. Bal, H.M. Beijer, H.F. van Dobben en A. van Hinsberg: Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuuroeltypen. Directie Kennis, Ministerie van LNV, 2007.
Voor de kritische depositiewaarden voor Natura 2000 habitattypen zie: H.F. van Dobben en A. van Hinsberg: Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Rapport 1654, Alterra, 2008.

- de deposities op de verschillende gebieden bij de verschillende alternatieven;
- de gevolgen van de vermestende en verzurende deposities voor de natuur.

Geef daarbij aan of er, in cumulatie met andere activiteiten, een (verdere) overschrijding ontstaat van de kritische depositiewaarden.

Geef aan welke emissie- en depositiebeperkende maatregelen⁹ genomen kunnen worden. Voor de vergelijking van achtergronddepositie, kritische depositiewaarden en bijdrage van het voornemen, adviseert de Commissie gebruik te maken van de eenheid $N_{\text{totaal}}/\text{ha/jaar}$.¹⁰

Als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden, geldt dat een Passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied.¹¹

Bij een plan-MER moet deze Passende beoordeling onderdeel uitmaken van het MER.¹²

Uit de Natuurbeschermingswet 1998 volgt dat een project of plan alleen mag doorgaan, als uit de Passende beoordeling de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets¹³ met succes wordt doorlopen.

Soortenbescherming¹⁴

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt¹⁵. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten¹⁶ en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats¹⁷. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

⁹ Zoals emissiearme huisvesting, toepassing van luchtwassers, emissiearme mestopslag.

¹⁰ AAgro Stacks drukt uit in ammoniakdepositie, maar dit is vergelijkbaar met de N_{totaal} depositie, omdat stallen nagenoeg geen andere stikstofverbindingen uitstoten.

¹¹ Art. 19f, lid 1, Natuurbeschermingswet 1998 voor projecten en art. 19j, lid 2, Natuurbeschermingswet 1998 voor plannen.

¹² Art. 19j, lid 4, Natuurbeschermingswet 1998.

¹³ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? Inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹⁴ Op de website www.minInv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

¹⁵ Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn- / bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

¹⁶ Bij de inventarisatie van de beschermde soorten kan onder andere gebruik worden gemaakt van gegevens van het Natuurloket: www.natuurloket.nl en protocollen van de Gegevensautoriteit Natuur: www.gegevensautoriteitnatuur.nl.

¹⁷ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 – 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting op de gevoelige objecten. Getoetst dient te worden of kan worden voldaan aan de minimale afstanden die volgen uit de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv). Wanneer de gemeente in een verordening volgens artikel 6 Wgv andere afstanden heeft vastgesteld, dan dienen deze afstanden als toetsingskader. Houd hierbij rekening met het gegeven dat in omliggende gemeenten eveneens andere afstanden voor geurgevoelige objecten van toepassing kunnen zijn;
- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden;
- de hoeveelheid en de keuze van het soort voer (zoals natte of droge bijproducten) en de gevolgen hiervan voor de geurhinder.

Betrek, ten behoeve van de beoordeling of er sprake is van een goed woon- en leefmilieu, bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder¹⁸ de reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is. De Commissie adviseert om bij de uitwerking van de cumulatieve geurhinder gebruik te maken van bijlagen 6 en 7 van de "Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij"¹⁹.

4.4 Luchtkwaliteit

Vergelijking van alternatieven

Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van in het bijzonder fijn stof (PM_{10})^{20, 21} te beschrijven, ook onder de grenswaarden²². Daarbij kan gebruik worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling beoordeling luchtkwaliteit 2007²³.

¹⁸ De rekenmethodiek, V-stacks gebied, adviseert te werken met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

¹⁹ InfoMil, aanvulling van 1 mei 2007, op de Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij van de versie 1.0, 6 maart 2007.

²⁰ Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat (intensieve) veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen (bijvoorbeeld NO_2).

²¹ Op termijn moeten voor toetsing aan de Wet milieubeheer ook de consequenties van het voornemen op $PM_{2,5}$ in beeld worden gebracht. Momenteel is in de beschikbare literatuur nog maar weinig bekend over het precieze aandeel van $PM_{2,5}$ in PM_{10} . De verwachting is echter dat de $PM_{2,5}$ -emissie bij (intensieve) veehouderijen beperkt is. Op dit moment vraagt de Commissie daarom nog niet de gevolgen voor de $PM_{2,5}$ -concentraties in beeld te brengen. Zij adviseert echter nieuwe kennisontwikkelingen hieromtrent nauwlettend te volgen.

²² Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen immers nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

²³ Gebleken is dat in de GCN-bestanden de veehouderijbedrijven niet altijd goed gesitueerd zijn. Dit komt doordat in de GCN-bestanden de locatie is gebaseerd op het postadres van bedrijven en niet op de daadwerkelijke locatie. De Commissie adviseert daarom bij de berekening van de effecten van het voornemen voor fijn stof zonodig de GCN-gegevens te corrigeren op basis van vergunningsverleningsgegevens.

Presenteer de resultaten van de berekeningen middels verschilcontourenkaarten²⁴ en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen²⁵.

Laat zien welke alternatieven en mitigerende maatregelen mogelijk zijn om fijn stofemissies zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel de luchtkwaliteit te verbeteren. Betrek hierbij ook de transportbewegingen ten behoeve van de veehouderij in de beoordeling.

Toetsing aan wettelijke eisen

Momenteel maakt geen enkele veehouderij als '*in betekenende mate*'-project onderdeel uit van het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Maak, indien het initiatief zich wel als '*in betekenende mate*' kwalificeert²⁶, aannemelijk dat met het voornemen wordt voldaan aan de luchtkwaliteitseisen opgenomen in de Wet milieubeheer, of geef aan hoe het betreffende voornemen is aangemeld in het NSL.

Indien het initiatief zich als '*niet in betekenende mate*' kwalificeert, dient aannemelijk te worden gemaakt dat de toename van de concentratie minder dan 3% van de grenswaarde bedraagt. Maak duidelijk dat voldaan kan worden aan de anticumulatiebepaling opgenomen in de AMvB '*niet in betekenende mate bijdragen (luchtkwaliteitseisen)*'²⁷.

4.5 Overige aspecten

4.5.1 Geluid

Breng in het MER de geluidsbelasting door het voornemen in beeld, toets aan geldende wet- en regelgeving en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. De Commissie adviseert mede naar aanleiding van de ingediende zienswijze daarbij minimaal in te gaan op:

- de geluidsemissies en -immissies (op geluidgevoelige bestemmingen) voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor de representatieve bedrijfssituatie, inclusief regelmatig terugkerende geluidspieken, zoals het laden of lossen van vee, melk, voer of mest, transportbewegingen en het reinigen van buitenverblijven van het rundvee;
- de geluidsbelasting vanwege het (extra) vrachtverkeer dat gerelateerd is aan de inrichting. Geef daartoe een kwalitatieve beschrijving van de geluidsbelasting in de dag-, avond-, en nachtperiode op het wegennet in de directe omgeving van de inrichting en de bijdrage van de inrichting hieraan. Ga ook in op afwijkende situaties, door bijvoorbeeld

²⁴ Gebruik hiervoor klassebreedtes van 1,0 µg/m³ of minder, indien klassebreedtes van 1,0 µg/m³ onvoldoende onderscheidend zijn.

²⁵ Gebruik hiervoor de zogeheten Adres Codering Nederland (ACN)-bestanden. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

²⁶ Dit is het geval als de toename van de concentratie door het project meer dan 3% van de grenswaarde bedraagt.

²⁷ Zie artikel 5 van deze AMvB. Dit is het geval als projecten gebruik (zullen) maken van dezelfde ontsluitingsstructuur en aan elkaar (zullen) grenzen, dan wel in elkaars directe nabijheid (zullen) zijn gelegen tot een afstand van ten hoogste 1.000 meter vanaf de grens van de desbetreffende locatie of inrichting. Dit speelt niet als de toename van de concentraties ter plaatse niet meer bedraagt dan 0,1 µg/m³.

seizoensdrukke en piekmomenten. Voer deze beschrijving kwantitatief uit, wanneer een knelpunt kan ontstaan voor omliggende woningen.²⁸

Geef, naast de kwantitatieve beoordeling, ook in kwalitatieve zin aan of er sprake is van een goed woon- en leefmilieu²⁹.

4.5.2 Klimaat en Energie

Geef in het MER in hoofdlijnen de energiehuishouding voor het voornemen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en eventueel te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO₂-zuinig bouwen, aanpassingen in voer ten behoeve van een reductie in methaanemissie en de wijze en duur van de mestopslag³⁰.

4.5.3 Veiligheid

Breng de effecten van het voornemen op de veiligheid in beeld.

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken. Ga hierbij tevens in op de brandveiligheid binnen het voornemen.

4.5.4 Volksgezondheid

Betrek bij de beoordeling van de alternatieven de mogelijke (cumulatieve) effecten op de volksgezondheid door geluidemissies, geur en veranderingen in luchtkwaliteit.

Beschrijf daarnaast in het plan-MER de risico's met betrekking tot zoönosen³¹, zoals Schmallenberg, MRSA en ESBL. Ga vooral in op de mogelijke maatregelen die getroffen kunnen worden om de risico's voor de omgeving zoveel mogelijk te beperken.³²

²⁸ Dit is aan de orde wanneer woningen zich vlakbij de in- of uitrit van het bedrijf bevinden. Hier zal de geluidsbelasting zwaarder zijn door optrekkend of afremmend verkeer. Gebruik bij de beoordeling of een knelpunt aan de orde is de circulaire van 29 februari 1995 "Geluidhinder veroorzaakt door het wegverkeer van en naar de inrichting".

²⁹ De VNG-brochure "Bedrijven en milieuzonering" is hierbij een belangrijk hulpmiddel.

³⁰ Mestopslag kan veel uitstoot van CO₂ en CH₄ veroorzaken.

³¹ Een zoönose is een ziekte die kan worden overgedragen van dieren op mensen.

³² De GGD West Brabant heeft een informatieblad intensieve veehouderij en gezondheid samengesteld. Hier gaat de GGD in op mogelijke risico's met betrekking tot de huidige veehouderij en schaalvergroting en hoe deze risico's geminimaliseerd kunnen worden (<http://www.ggd Kennisnet.nl/thema/zoönosen/dossiers/135>).

Besteed hierbij onder andere aandacht aan de rapporten “Mogelijke effecten van intensieve-veehouderij op omwonenden: onderzoek naar potentiële blootstelling en gezondheidsproblemen”³³ en “Intensieve veehouderij en gezondheid”³⁴ en betrek hierbij het advies “Gezondheidsrisico’s rond veehouderijen”³⁵ van de Gezondheidsraad.

4.5.5 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij kwalitatief aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook door de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

4.5.6 Water en bodem

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem in beeld. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- de waterhuishouding van het hele plangebied (hemelwatersysteem);
- de maatregelen om verontreiniging van grond- en oppervlaktewater te voorkomen;
- de locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers³⁶;
- de onttrekking van grondwater tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties voor de waterhuishouding in beeld.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor de grondwaterstand. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

Geef daarnaast aan hoe verspreiding van relevante aanwezige schadelijke stoffen via de bodem voorkomen wordt.

4.5.7 Landschap en Cultuurhistorie

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen, zoals bijvoorbeeld oude boerderijen en karakteristieke houtwallen. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek verder in beeld te

³³ Dit rapport is verschenen op 7 juni 2011 en opgesteld door: het IRAS (Institute for Risk Assessment Sciences) van de Universiteit Utrecht, het Instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid van de GGD'en Brabant/Zeeland.

³⁴ RIVM briefrapport 609300006, “Intensieve veehouderij en gezondheid”.

³⁵ Advies van de Gezondheidsraad “Gezondheidsrisico’s rond veehouderijen” van 30 november 2012

³⁶ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfilterd in de bodem te bewerkstelligen.

worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

Ga in het MER ook in op (het voorkomen van) lichthinder.

Geef in het MER aan hoe de nieuwe inrichting optimaal landschappelijk kan worden ingepast. Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf op te nemen.

5. Vorm en presentatie

Om de onderlinge vergelijking van alternatieven te verduidelijken adviseert de Commissie om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet op dezelfde wijze en met het zelfde detailniveau plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdttekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen.

6. Overige punten

Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming over het bestemmingsplan aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling om in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek op te nemen. Er bestaat een sterke koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: melkveehouderij Klaverkoe

Bevoegd gezag: gemeenteraad gemeente Hollands Kroon

Besluit: vaststellen bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D14

Activiteit:

Opstellen bestemmingsplan

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in CTR Hollands Kroon van: 28 november 2012

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 29 november 2012 tot en met 9 januari 2013

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 16 november 2012

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 29 januari 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ing. E.E.M. Coopmann-van Overbeek

ing. J.H. Grit (werkgroepsecretaris)

ing. E. van Horssen-Maas

ir. N.G. Ketting (voorzitter)

ing. M.M.J. Pijnenburg

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie reikwijdte en detailniveau plan-MER Melkveehouderij Klaverkoe, Langereis 6 te Winkel

De Commissie heeft kennis genomen van 1 zienswijze, die zij tot en met 10 januari 2013 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

**Advies over reikwijdte en detailniveau van het
milieueffectrapport Melkveehouderij Klaverkoe te
Winkel, gemeente Hollands Kroon**

ISBN: 978-90-421-3638-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

